

Om simfåglars och vadares häckning i måsfågelkolonier.

AV GÖRAN BERGMAN.

I min år 1939 publicerade undersökning över häckfågel-faunan i ett skärgårdsområde västerom Helsingfors¹⁾ har jag framhållit, att ett flertal andfåglar och även några vadare äro mer eller mindre starkt bundna till sådana skär där måsfåglar häcka. Denna sociabilitet, sådan den uppträder i Finlands skärgård, har tidigare behandlats av FABRICIUS²⁾ (1937) och VON HAARTMAN³⁾ (1937). Emedan jag icke närmare ingick på orsakerna till denna företeelse ha flere ornitologer tillskrivit mig den åsikten att ifrågavarande sociabilitet vore förorsakad av den nytta som en del fågelarter ha av att häcka i dessa kolonier. I „Optælling af Ynglefugle paa nogle danske Reserverater“ D. O. F. T. 1940: 1. tillskriver mig FINN SALOMONSEN denna åsikt — ehuru jag absolut icke ställt nyttan och sociabiliteten i samband med varandra. SALOMONSEN synes även betvivla att orsaken till att måsfåglar, andfåglar och vadare häcka på samma skär verkligen är ett utslag av sociabilitet. Han säger (sid. 33) „Det sociologiske Forhold mellem Arterne er kun en enkelt af de Faktorer, der bestemmer Arternes Fordeling paa en Lokalitet.“ „Tilfældige Aarsager“, säger SALOMONSEN vidare, är sannolikt grunden till att *Arenaria interpres*, *Tringa totanus*, *Charadrius hiaticula*, *Mergus serrator* och även en del andra arter häcka i måsfågelkolonier och han anför som bevis bl. a. ett flertal fall då vadare och simfåglar

¹⁾ BERGMAN, G., 1939: Untersuchungen über die Nistvogelfauna in einem Schärengebiet westlich von Helsingfors. Acta Zool. Fennica 23, p. 1—134.

²⁾ FABRICIUS, E., 1937: Några iakttagelser rörande viggens, *Nyroca fuligula* (L.), beroende av måsfågeln som häckfågel i skärgården. (Zusammenfassung: Über die Abhängigkeit der Reiherente von den Lariden als Brutvogel im Schärenhof). Ornis Fennica. 14:115—125.

³⁾ VON HAARTMAN: L., 1937: Till kännedom om viggens, *Nyroca fuligula* (L.) häckningspsykologi i skärgården. (Zusammenfassung: Zur Kenntnis der Brutpsychologie der Reiherente). Ornis Fennica 14:125—134.

häcka i större antal på skär och lokaler där måsfåglarna äro fåtaliga än där måsfåglarna äro talrika.

Förhållandena i hela den finska skärgården visa dock med all önskvärd tydlighet att sociabiliteten är en genomgående företeelse beträffande nästan alla skärgårdsfåglar. Stommen i de sociala samfunden utgöres av måsfåglar — i främsta rummet *Sterna hirundo* och *Larus fuscus*, mer eller mindre bundna till dessa äro nästan alla skärgårdsfåglar. I talrika fall ha måsfågelkolonier flyttat från ett skär till ett annat, varvid simfåglar och vadare, som börja sin häckning betydligt senare än måsfåglarna, även flyttat, ehuru inga yttre störande moment funnos på den gamla häckplatsen vid tidpunkten för simfåglarnas och vadarnas häckning. Jag har själv närmare studerat ett 10-tal fall av sådana populationsförflyttningar. I en del fall har det blott varit fråga om avstånd på 50—100 m mellan den nya häckplatsen och den gamla, i andra fall åter flera km.

Det faktum, att vadarna äro fåtaliga i de stora kolonierna av måsfåglar i Danmark beror sannolikt på samverkan mellan olika faktorer: dels uppfylla de kanske ej i lika hög grad de normala fordringar vadarna ställa på häcklokaler, dels kunna mycket stora och „tätbefolkade“ måsfågelkolonier inverka för starkt störande och upphäva synbarligen därigenom sociabilitetsinstinkten verkningar hos en del arter. Även i Finland, där de största måsfågelkolonierna i skärgården omfatta blott ca. 300 par, kan man spåra en viss tendens till ett motsvarande förhållande. Vadarna ställa i genomsnitt större anspråk på häckplatsens beskaffenhet än de sociala simfåglarna. På lämpliga lokaler kunna vadare t. o. m. någon gång häcka i så stort antal att benämningen koloni ej är helt missvisande. Vadarnas sociala anknytning till måsfåglarna i skärgården är alltså icke lika stor som simfåglarnas.

Anspråken på häckplatsens beskaffenhet är i stort sett bestämmande för en blandad kolonis artsammansättning (jfr. BERGMAN, l. c. p. 104—106). Emellertid kan på grund av sociabiliteten gentemot måsfåglar många arter i skärgården häcka på lokaler som starkt avvika från de normala: jag hänvisar här blott till *Nyroca fuligula*'s, *Oidemia fusca*'s och *Mergus merganser*'s häckning på små kobbar med en vegetation av *Matricaria maritima* och *Cochlearia danica*. T. o. m. en art med så

dana anspråk på häckplatsens beskaffenhet som *Uria grylle*, fordrar betydligt mindre håligheter och klyftor för att häcka på skär där måsfåglar finnas än där måsfåglar saknas.

Vad är orsaken till denna sociabilitet? Olika ornitologer ha uttalat åsikten att simfåglar och vadare skulle häcka i måsfågelkolonier därför att de där vore bättre skyddade mot kråkornas äggplundringar. Senast har DURANGO¹⁾ framhållit att detta är orsaken till att *Arenaria interpres* häckar i tärnkolonier. Teorin faller dock redan på den grund, att visa fåglar uppvisa sociabilitet gentemot måsfåglar utan att på något sätt ha någon fördel därav: t. ex. *Uria grylle* som häckar i bergsprickor och under stenar, och även *Nyroca fuligula*, vars bon överhuvud knappast någonsin bli plundrade ens då den häckar på lokaler där måsfåglar ej häcka. Vidare må framhållas, att kråkornas härjningar i större tärnkolonier äro procentuellt större än bland sådana tärnpar, som häcka ensamma (jfr. BERGMAN l. c. p. 39) och dock föredrager *Nyroca fuligula* i allmänhet kolonier franom enstaka par. Dessutom må nämnas att i själva måsfågelkolonierna med åtföljande simfåglar och vadare ofta kan häcka kråkor om blott något enstaka träd eller någon större buske erbjuder häckningsmöjlighet. Åtminstone *Somateria mollissima* och *Mergus serrator* uppvisa mindre procent boplundringar på måsfågelhäckplatser än på andra lokaler, ock dock är ejdern den andfågel, som är minst socialt bunden vid måsfågelkolonierna. Antalet plundrade bon av *Nyroca fuligula* på måsfågelhäckplatser inom ett skärgårdsområde som jag undersökt var under åren 1934—37 endast 2 (antalet bofynd 253) *Sterna hirundo*-bonas plundringsprocent är däremot 15—25, vilket visar att det icke är skyddet från fisktärnans sida som är orsak till den låga procenten plundrade *Nyroca*-bon. Att procenten boplundringar är mindre för sjöfåglar på måsfågelhäckplatser beror sannolikt uteslutande därpå att sjöfågelhonorna mycket snabbare återvända till bona efter att ha blivit uppskrämda, om måsfåglar häcka på samma skär. (jfr. BERGMAN l. c. p. 49). På detta sätt löpa sjöfågelbona mindre risk att bli plundrade av kråkor i måsfågelkolonier än på andra ställen.

¹⁾ DURANGO, S., Roskarlen, *Arenaria interpres*, som häckfågel i tärnkolonier. Fauna och Flora 1940, H. 3 ff.

Orsaken till att andfåglar och vadare äro mer eller mindre starkt bundna till måsfågelkolonierna stå alltså såvitt jag kan se icke på något sätt i samband med den nytta en del arter ha av att häcka i kolonierna utan är synbarligen endast ett utslag av en social instinkt, en åsikt som v. HAARTMAN (1937) formulerar sålunda: „Det är fråga om ett slags kolonibildning, andfågelarten resp. individer av arten äro för sin häckning starkt psykologiskt beroende av måsfåglarna.“

Dagbogsoptegnelser om Fuglenes Forekomst ved Scoresbysund Station fra Efteraaret 1934 til Sommeren 1935.

Af JOHAN PETERSEN.

18. 9. 1934. Idag saas en Digesmutte (*Oenanthe oenanthe*) ved Bestyrerboligen og et Par enkelte Vadefugle ved Elvmundingen, nemlig Stenvender (*Arenaria interpres*), Præstekrave (*Charadrius hiaticula*) og en Sandløber (*Crocethia alba*). Snespurve (*Plectrophenax nivalis*) er der stadig mange af.

28. 9. 1934. En Ravn (*Corvus corax*) og en enkelt Graasidsken (*Carduelis flammea*) saas, Snespurven findes derimod i Smaaflokke. Falke ses af og til, Graamaager (*Larus hyperboreus*), især unge, Tejster (*Uria grylle*) og Ederfugle (*Somateria mollissima*) kommer Grønlænderne ikke saa sjældent med.

Siden vor Ankomst til Landet (den 28/8) har vi indtil Dato faaet en halv Snes Ryper (*Lagopus mutus*).

4. 10. 1934. Snespurve ses stadig i Smaaflokke her mellem Husene. Da det imidlertid sner stærkt og Landet nu er helt snedækt, kan de sikkert ikke klare sig ret længe.

6. 10. 1934. En Grønlænder kom idag med en Vindrossel (*Turdus musicus musicus*)*, som han havde slaaet med en Sten

*) Skindet af denne Fugl nedsendt til Zoologisk Museum i København; dets ringe Vingelængder, 114 og 115 mm, viste, at det drejede sig om Nominatracen, der aldrig før er iagttaget i Grønland.